

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

На початку XXI століття освіта покликана осмислити свої здобутки, уроки, освоїти нові цінності. І на сьогоднішній день відбувається глобальна переорієнтація цінностей, і перш за все змінюються орієнтири підрастаючого покоління. Однією з актуальних проблем, яка потребує особливої уваги на даному етапі розвитку не лише освіти, а й суспільства в цілому, є проблема соціокультурної компетентності як ціннісного аспекту життєдіяльності особистості.

Аналіз досліджень і публікацій із зазначеної проблеми свідчить про те, що соціокультурна компетентність – поняття не нове. Здебільшого вчені досліджували явище соціокультурної компетентності, як обов'язкової складової процесу навчання іноземної мови (І.А. Закірянова, Л.В. Власенко, І.А. Воробйова, О.О. Коломінова), або простежували процес формування професійних компетентностей (С.О. Шехавцова, Г.О. Фуклєва, Ю.М. Лебеденко, І.А. Закірянова), окрім того формування соціокультурної компетентності в молодших школярів до цього часу не отримало достатньої уваги в навчально-виховній діяльності початкової школи, де насамперед закладаються основи життєвої компетентності особистості.

Немає повної ясності в питаннях структури і змісту соціокультурного мінімуму в освітній програмі [5]. Проте питання соціокультурної компетентності, як формування суб'єктної активності у повсякденному житті особистості було розкрито в наукових працях О.І. Жорнової. Цікавість для нас, також, представляє робота Т.С. Гришкої, в основі якої закладено проблему впливу професійної компетентності педагога на формування ключових (життєвих) компетентностей учнів. Адже, важливо розуміти, яких саме компетентностей необхідно навчати і як, що має бути результатом навчання.

Метою статті є дослідження явища соціокультурної компетентності як ціннісного аспекту розвитку повноцінної особистості в сучасному суспільстві. Соціокультурна компетентність – явище викликане процесом еволюції суспільства, багатогранне, багатоконтентне явище. Очевидно, що саме тому деякі дослідники трішки однобічно трактують даний феномен: як рівень знань соціокультурного контексту при використанні іноземної мови, а також як характеристику досвіду спілкування та використання мови в різноманітних соціокультурних ситуаціях (П.В. Сисоєв); як лінгвокультурознавчі знання, уявлення про основні національні звичаї та традиції, як систему навичок і вмінь, що дозволяють узгоджувати свою поведінку у відповідності з цими знаннями (О.О. Коломінова).

Якщо ж пригадати з курсу психології, що таке особистість, то можемо відмітити, що поняття "особистість" та явище "соціокультурна компетентність" взаємодоповнюють один одного, наприклад Л.І. Божович характеризує особистість, як людину, яка здатна панувати над випадковостями і змінювати обставини життя відповідно зі своїми цілями і завданнями, яка здатна також свідомо керувати і самою собою [6].

З соціологічної точки зору особистість є не тільки наслідком, але і причиною соціально етичних дій, чинених у даному соціальному середовищі. Людина, з одного боку, інтегрує соціальні відносини навколишнього середовища, а з іншого боку — виробляє своє особливе відношення до зовнішнього світу.

Між тим, О.І. Жорнова виділяє соціокультурну компетентність і визначає її як здатність особистості забезпечувати самозміну засобами звичної активності, що проявляється як ефективний вплив на життєдіяльність інших громад, переосмислення, усвідомлення існування інших культурних значень раніше привласненого сенсу життєдіяльності [2, с.93]. І.А. Закірянова, у свою чергу, інтерпретує соціокультурну компетентність як інтегральну якість особистості, що дозволяє людині на основі відрефлексованої наявної системи знань визначити свої уподобання, на основі яких можливо конструювати свою поведінку й відносини з партнерами по взаємодії, впливати на проблемні ситуації в системах відносин "Людина – людина", самореалізовуватися в конкретних культурно історичних умовах власної життєдіяльності [4]. Як ми можемо помітити з даних визначень, явище соціокультурної компетентності нерозривно пов'язане з формуванням особистості в сучасному суспільстві, де людина має можливість не тільки усвідомлювати себе в суспільстві, але й суспільство в собі, яке вона може прийняти або змінити.

Соціокультурна компетентність як найважливіша якість особистості, необхідна для успішної життєдіяльності будь-якого суб'єкта, стала предметом вивчення в Раді Європи. П'ять проголошених там базових компетентностей (політична і соціальна, культурна, комунікативна та інформативна компетентність, що передбачає здатність оновлювати знання відповідно до умов, що змінюються) набувають особливого звучання в контексті готовності сучасних педагогів до здійснення гуманістично-орієнтованого педагогічного процесу.

Життєві компетентності є також предметом обговорення в Україні, хоча наразі дискусія навколо цього поняття більшою мірою розвивається щодо кола професійних компетентностей як результату професійної підготовки, а також компетентностей, яких мають набувати під час навчання в школі діти-інваліди [8].

У чому ж цінність соціокультурної компетентності для вищої освіти?

Формування соціокультурної компетентності нерозривно пов'язане з основними цілями освіти: практичної, розвиваючої та виховної. І виховна задача найбільш значуща, оскільки від вирішення цього завдання залежить формування в сучасній молодій людині почуття патріотизму і почуття інтернаціоналізму.

Оскільки соціокультурна компетентність інтерпретується як процес життєдіяльності особистості, то вона більш ніж підходить під структуру поняття життєва компетентність. Актуалізована сучасними соціокультурними трансформаціями життєва компетентність особистості визначається і аналізується М.Д. Степаненко як реальна здатність адекватно і відповідально реагувати на стрімкі соціальні зміни, застосовувати набуті знання, навички та вміння адекватно різним життєвим ситуаціям, як існуючим, так і очікуваним [7]. Життєва компетентність може розглядатися як нова освітня стратегема, що спрямована на досягнення принципово нової мети освітньо-виховного процесу, яка відповідає б вимогам сучасної доби.

Утілення стратегем життя і життєтворчості сприятиме:

ї якісному оновленню змісту освіти відповідно до вимог сучасної цивілізації та українського суспільства з його новими імперативами, змістом і цінностями;

ї практичному втіленню життєтворчої парадигми на основі реалізації системного підходу в освітньому процесі шляхом виявлення і встановлення внутрішніх взаємозв'язків між різними навчальними дисциплінами і виховними засобами відносно їх життєтворчого потенціалу;

ї формуванню креативної особистості, здатної продуктивно здійснювати життєдіяльність в умовах динамічного світу, що глобалізується;

ї розвитку особистості як суб'єкта свого індивідуального життя, здатного свідомо та відповідально ставитися до здійснення свого життя на основі оволодіння технологією життєтворчості і мистецтвом життя як найвищим рівнем розвитку здатностей особистості до продуктивного способу буття;

ї підготовці свідомого громадянина, здатного жити разом з іншими і досягати повноти самореалізації в умовах демократичного відкритого суспільства [3,с.5].

За даними журналу "Освіта. UA", як показує досвід багатьох європейських країн, що займалися визначенням, відбором і впровадженням ключових компетентностей, останнім часом відбулась орієнтація програм і педагогічних технологій на компетентнісний підхід. Водночас засвоєння учнями ключових компетентностей урахується при оцінюванні навчальних досягнень учнів. Ключові компетентності мають стати основою процесу оцінювання навчальних досягнень і в українській школі [8]. Таким чином формування соціокультурної компетентності у підрастаючого покоління допомагає розвинути повноцінну особистість, здатну змінити не лише себе у суспільстві, а і суспільство у собі. Готову застосовувати знання та навички для досягнення порозуміння між особами та групами, які є представниками різних соціумів, груп, віросповідань, також, здатну до відповідальності за особисту діяльність.

Висновки. Отже, так як явище соціокультурної компетентності нерозривно пов'язане з процесом формування особистості в сучасному суспільстві, тому що суспільство трансформується, змінюються його стереотипи та цінності, сучасна освіта повинна підтримувати та скеровувати молодь на збагачення свого досвіду та досвіду майбутнього покоління.

Одним зі шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його із сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм на набуття ключових (життєвих), соціокультурної компетентностей та на створення ефективних механізмів їх запровадження [7].

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні умов та способів формування соціокультурної компетентності в умовах освітнього простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій / В.П. Андрущенко, М.І. Михальченко. – К.: Генеза, 1996. – 368 с.
2. Жорнова О.І. Соціокультурна компетентність студентів в контексті оминання "слабких ланок" сучасного освітнього процесу. //Вища освіта України. – Додаток 3 (Т.3) 2006. – Тематичний випуск "Вища освіта у контексті інтеграції до європейського простору". – С. 93 – 100.
3. Життєва компетентність особистості: науково-методичний посібник / За ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
4. Закірянова І.А. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови в процесі професійної підготовки : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / І.А. Закірянова. – К., 2006. – 22 с. – укр. <http://www.lib.ua-ru.net/inode/6623.html>
5. Коломінова О.О. Автореферат ... дис. канд. пед. наук: 13.00.02; Київ. держ. лінгв. ун-т. – К., 1998. – 17 с. – укр. <http://www.lib.ua-ru.net/inode/4435.html>.
6. Николаева В.И. Постановка проблемы личностного выбора в процессе формирования личности // сборник – Л.И. Божович и современная психология личности. <http://psyjournals.ru/articles/d8690.shtml>.
7. Степаненко М.Д. Автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.03; Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Харків, 2006.// <http://avtoreferat.net/content/view/5904/67/>
8. Професійний журнал для вчителів "Освіта. UA" // <http://osvita.ua/school/theory/381>

Подано до редакції 17.05.10

РЕЗЮМЕ

У статті розглядаються особливості соціокультурної компетентності в освіті, як ціннісний аспект формування особистості в сучасному суспільстві.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, життєва компетентність, особистість.

Н.В. Хоменко

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК ЦЕННОСТНЫЙ АСПЕКТ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются особенности социокультурной компетентности в образовании, как ценностный аспект формирования личности в

современном обществе.

Ключевые слова: социокультурная компетентность, жизненная компетентность, личность.

N.V. Khomenko

**SOCIOCULTURAL COMPETENCE AS A VALUE ASPECT OF PERSONAL DEVELOPMENT IN MODERN SOCIETY
SUMMARY**

The article analyzes features of sociocultural competence in education as a value aspect of personal development in modern society.

Keywords: sociocultural competence, life competence, personality.
